

Ett ungdomsminne från Lovö

Karl-Erik Fridzén

En yngling berättar om sitt första möte med fiskgjusen och dess bo på norra Lovö för 61 år sedan. Och fortfarande har fiskgjusen in god stam på ön – alldeles intill storstaden Stockholm.

Under mina ungdomsströvtåg i markerna hände det ibland att jag stötte ihop med någon som liksom jag var intresserad av fåglar. Vi brukade då tipsa varandra om fågellokaler som vi kände till i Stockholmstrakten. Henry var en av dem och vi råkade av en slump träffas en vårdag vid en välkänd uggle-ek ute på Järvafältet.

Från den dagen höll vi sedan ihop under många år och undersökte tillsammans flera fågel-sjöar och skogstrakter framför allt i Uppland. Henry var också intresserad av jakt och fiske och läste därför tidskriften Svensk Jakt som utkom varje månad. I denna fanns ibland artiklar om fåglar, inte bara jaktbara sådana utan även om andra av mera allmänt intresse. Som omslagsbild på Svensk Jakts aprilnummer 1945 fanns en kolteckning på en flygande fiskgjuse utförd av konstnären Gunnar Brusewitz. Fiskgjusen var då en av de fåglar som jag ännu ej hade sett annat än på bild. I tidskriften stod också att läsa om fiskgjusen att den häckade vid några av de större sjöarna i Småland och där bodde granne med den sällsynta gladan.

Henry och jag hade funderingar på att göra en resa ner till Småland för att söka efter de båda rovfågelarterna, men texten till omslagsbilden gav oss en tankeställare. Under kolteckningen stod det: "Gjuse i Mälarevik".

Att fiskgjusen fanns på så nära håll som vid Mälaren hade vi ingen aning om. Våra resplaner till Småland övergavs nu för det skulle ju vara som att gå över ån efter vatten, nu när vi fick veta att det fanns fiskgjusar så nära som i Mälaren.

Samma år träffade jag en äldre fågelkunnig man vid Angarnsjöängen som tipsade mig om att det skulle finnas häckande fiskgjusar vid Stensjön i Tyrestaområdet och på Lovö i Mälaren. Det sistnämnda lät ju nästan för bra

för att vara sant. Lovön som har broförbindelse med fastlandet låg ju faktiskt inom cykelavstånd hemifrån. En junidag bestämde jag med Harry att fara över till Lovö för att söka efter fiskgjuseboet. Men istället för att cykla den över milslånga vägen dit så kom vi på tanken att hyra en roddbåt vid Hässelby strandbad som ligger bara två kilometer från Lovöns nordvästra strand.

Vi rodde förbi Hässelby holme där vi upptäckte en stor koloni med fisktärnor och rundade sedan Lambarudd på nordvästra spetsen av Lovö och sedan en kilometer söderut in i Dyviken där vi steg iland. Denna mer vilda och ödsliga del av ön borde passa fiskgjusarna ansåg vi. Lovöns mellersta och södra delar bestod mest av slättbetonat jordbruksbygd och var nog inte så lämplig som biotop trodde vi.

Innanför strandens smala sumpiga alridå stod tallskogen hög och grov. Vi genomsökte denna noga men fann inget bo där. Sedan gjorde vi en rejäl runda i skogen inne på ön vilken mest bestod av medelålders blandskog. Någon fiskgjuse såg vi aldrig till så vi började tvivla på att uppgiften vi fått var riktig. När vi lite besvikna börjad dra oss bort mot roddbåten ingen råkade vi plötsligt komma in i ett område med gles hållmarkstallskog där flera riktigt grova tallöverståndare växte. Plötsligt upptäckte jag fiskgjuseboet just som fiskgjusen lämnade detta med ett mjukt visssande läte, vilket jag inte alls tyckte passade ihop med denna stora rovfågel. Strax uppenbarade sig också den andra fågeln i paret och båda seglade sedan oroligt visssande högt över oss.

Eftersom detta var mitt första fiskgjusebo ville jag ju så gärna se hur det såg ut där uppe i boet och beslöt mig för att göra ett försök att klättra upp. Att nå den nedersta grenen som växte på sju meters höjd var mycket ansträngande då

tallstammen var mycket grov och hal. Fullkomligt utpumpad nådde jag grenen och kunde vila en stund på denna innan jag orkade klättra vidare, vilket var betydligt lättare.

Boet låg på en bred flat toppgren något böjd ut från stammen och var lätt att få insyn i. Problemet med fiskgjusebon är annars att komma upp så högt att man kan se över bokanten, för nästan alltid ligger boet högst uppe på toppen av trädet där man inte har något annat att hålla sig i än själva boets kanter, vilket kan vara mycket riskabelt.

I den stora platta balen låg tre vackert vit- och rödbrunfläckiga ägg med underlag av renlav, grästorvor och små barkbitar av tall. Utsikten var hänförande med den gamla tallskogen närmast och den blågrå Mälarfjärden i fonden. En kamera saknade jag nu för att föreviga denna vackra vy. När jag sett mig mätt på härligheten där uppe i boet var det dags att hasa ner för stammen,

vilket var betydligt lättare än den ansträngande uppklattringen. Det var nu två mycket lyckliga ynglingar som rodde tillbaka med båten till Håselby strandbad med en ny fågelart som minne från denna lyckade utflykt.

Det är nu 61 år sedan detta hände och fiskgjusar bor fortfarande inom samma område, men fåglarna är ju förstås inte desamma som levde då. Botallen som vi fann år 1945 är för länge sedan avverkad. Under årens lopp har tre olika boträd i närheten använts men där boet i samtliga fall blåst ner. Ett fjärde boträd som använts har blåst av på mitten i en storm på 2000-talet.

Nu har fiskgjusar byggt ett femte bo där häckning förekommit de senaste åren. En inventering som jag nyligen gjort visar att det häckar fem par fiskgjusar på Lovö och ett par på den närliggande Kärsön, vilket får anses vara en god stam så pass nära Stockholm.

Fiskgjusepar med bo och ungar

Akvarell av Karl-Erik Fridzén